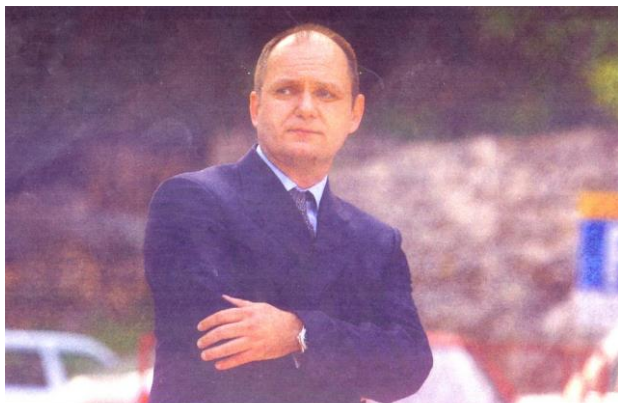

Zrelost je u davanju sebe za opće dobro

PISE PROF. ZORAN ZORIČIĆ

Prof. Zoran Zoričić

ANTY-OLIMPIJANSKA MISAO

Globalni i lokalni katastrofični scenarij suočava svjetsko i hrvatsko društvo zadnjih dana s odrazom samog sebe u ogledalu, skidajući koprene samoobmane i omogućujući čišću sliku samouvida i samoprocjene. Do unazad dva do tri mjeseca samo su studenti medicinskih fakulteta u teoriji učili o potencijalnim reakcijama epidemiologa i poluga javnoga

zdravstva u trenucima potencijalnih katastrofičnih događanja. Bilo je epidemija koje su provocirale na ograničenim geografskim područjima slične epidemiološke mjere, bilo je i ratnih strahota, potresa s naknadnim zdravstvenim i socijalno društvenim komplikacijama. Ipak, ovo je prvi put da se različite generacije na globalnom planu susreću sa strahom od zarazne bolesti i mjerama sprječavanja širenja, te liječenja velikog broja oboljelih.

Globalni strah

Cjelokupna svjetska zajednica, sukladno stupnju društvenog razvoja, odnosno socijalno-kulturnom modelu, prolazi kroz etape suočavanja s prijetnjom s kojom se do sada nije suočavala. Potencijal broja umrlih prijati gubicima većim i od svjetskih ratova. Stručnjaci različitih profila daju doprinos osvjetljavanju situacije nošenja s potencijalom oboljenja i smrtnosti velikog broja članova populacije. Jedno od najvažnijih pitanja je koliko je čovjek u razdoblju postmoderne pripremljen i spreman na sadašnja odricanja, odnosno koliko je u stanju žrtvovati od slobode da bi spasio egzistenciju sebe, drugoga i čitave zajednice. Suvremena društva u zadnjih stotinjak godina prošla su iskustva razvoja ideje i organizacije društva temeljena na načelima Hegelove dijalektike, u okviru koje sukob kvantiteta rađa kvalitetu, a inačica čega je bila i ideja Marxova dijalektičkog materijalizma, prisutna na našim prostorima kroz izvitoperenu inačicu totalitarnog sistema. Ideje Plancka, Bohra, Heidelberga, Einsteina i drugih sistematizirane kroz kvantnu teoriju govore o razvoju društva ne kroz sukob kvantiteta, već kroz nasumično gibanje čestica, rezultanta čega uvijek može biti napredak, ili barem nada. Moderna kroz svoj racionalizam sve nas je zaljuljala u uvjerenju kako um i razvoj znanosti kroz znanstvenu metodologiju (hipoteza, pokus, rezultat i zaključak) progresivno vode u društvo možda ne toliko jednakosti., koliko obilja, koje će nejednakost učiniti podnošljivijom. Društveni razvoj prekidan je ratovima, odnosno destrukcijama koje su suočavale zajednicu i pojedinca s traumatskim situacijama. Uz ratove, društvo i pojedinac suočavali su se i s ekonomskim krizama koje kapitalizam ciklički sobom nosi svakih desetak godina, uz niz socijalnih i psiholoških komplikacija. Polet društvenog i ekonomskog razvoja zapadno-civilizacijskog kruga i socijalno blagostanje počinje sustavom keynesijanske socijalne države obilja, prisutan je od sredine dvadesetog stoljeća,

da bi u zadnjoj četvrtini dvadesetog stoljeća dobio kontrapod kroz ideje Čikaške škole, odnosno Friedmanovo neoliberalno slobodno tržište, i proces globalizacije koji ga je proširio diljem svijeta. Rezultanta svega jest zajednica bogatih, odnosno relativno bogatih zemalja zapada, te zemlje u bržem ili sporijem razvoju istoka ili juga. Pojedinaac je već u razdoblju moderne stavljen u centar samopromišljanja i centar zbivanja, a postmoderna kroz pokušaj ukidanja autoriteta i opravdavajući hedonizam stavila ga je u lažnu poziciju onipotencije. I pojedinca, i društvo. Zaboravljen je Frommov poučak da je važnije biti, negoli imati. Zaboravljen je i poučak, tako vidljiv u doba postmoderne, da pojedinac nije sam sebi svrha, i da ne može bez grupe, odnosno kolektiva. Premda se pojam javnog zdravstva pojavljuje sredinom 19. stoljeća u SAD-u, vidimo danas iz suočavanja raznih društva s pandemijom kako je SAD kroz tržište i ideju da se svatko brine za sebe, a da država s tim nema veze, bez javnog zdravstva nespreman dočekao krizu, i plaća je velikim brojem žrtava i ogromnim financijskim naknadnim ulaganjima. S druge strane zemlje s iskustvom društva blagostanja i više ili manje razvijenim javnim zdravstvom uspijevaju znatno uspješnije odgovoriti na zahtjeve koje pandemija postavlja pred pojedinca i zajednicu.

Javno zdravstvo kao odgovor

Ipak, razlike u reagiranju na bolest i krizu vide se i kod države i društva, i kod pojedinca. Čovjek današnjice, s vjerom u moć razuma i civilizacijskih dostignuća koje nam je podarila moderna, te postmoderan imperativ postavljanja pitanja (manje i davanja odgovora) teško se odriče bilo kakvog konzumerističkog "prava", a pogotovo slobode, interpretirane onako kako mu odgovara. Većina vidi slobodu u činjenju što hoće, premda mudri kažu, učeći na iskustvu ovisnosti, da je to zapravo ropstvo, a najveći broj definira slobodu pravom da te se ne može prisiliti da radiš ono što ne želiš. Sloboda svakoga prestaje u točki u kojoj svojom slobodom ugrožavamo slobodu drugoga. Možemo navoditi i citirati mnoge filozofe ili političare na ovu temu, ali pokušajmo se sada fokusirati na suočavanje "omnipotentnog" pojedinca sa strahom od smrtnosti. Uživajući u poziciji erosa, u koju ga je suvremena civilizacija s materijalnom hiperprodukcijom i dostupnom socijalnom i zdravstvenom zaštitom zaljuljala, koristeći sublimat sve neobuzdanije potrošnje i proglašenog ideala hedonističke pozicije, pojedinac se prije nekoliko mjeseci susreće s tanatosom, informacijom virusne epidemije u dalekoj Kini. Reagira u početku znatiželjom, smatrajući kako se radi o relativno bezopasnom virusu i relativno udaljenoj zemlji. Razvoj epidemije, porast broja zaraženih, informacije o visokoj kontagioznosti (sposobnost prenošenja), kao i težini kliničke slike, odnosno mogućnosti smrtnog ishoda, prvi put poziva na oprez. Daljnji razvoj situacije, slike koje putem globalnog sela i sveprisutnih medija bombardiraju svakog uz oprez rađaju i buđenje emotivne komponentne, dakle anksioznost (predosjećaj i strepnja pred realnom ili zamišljenom opasnošću). Trenutak dolaska bolesti u Europu, u neposredno susjedstvo (Italija), potom i u samu Hrvatsku rađaju opravdana strahovanja za sebe i najbliže. Svatko reagira na svoj način, sukladno zrelosti. Djeca reagiraju najčešće regresijom (djetinjastim ponašanjem), ili pak agresijom, odnosno psihosomatikom. Što je dijete mlađe, opasnost više percipira kroz ponašanje i mimiku roditelja. Starije i zrelije dijete manje idealizira roditelje, i uspješnije bi se trebalo nositi sa situacijom opasnosti. Ponekad kronološka dob ide ispred razvoja maturacije, odnosno zrelosti tako da reakcije "odraslih" na krizu pandemije podsjećaju na nezrelost dječjih reakcija.

Preispitivanje koncepta slobode

Kriza pandemije dovela nas je sve do preispitivanja koncepta neograničene slobode pojedinca, te efikasnosti sustava koja počiva isključivo na teoremu bezuvjetne slobode. Shvaćajući da dopuštajući pojedincu, bez obzira na njegovu zrelost i odgovornost, da sam odlučuje o nošenju s realitetom i opasnošću pandemije i cijelu zajednicu izlaže riziku, moramo privremeno odustajati od koncepta bezuvjetne slobode pojedinca za sigurnost i spas kolektiva. Epidemiologija nema dilema o načinu borbe s ovakvim situacijama, struka zna kako se postaviti u korist zajednice, posljedično i pojedinca. Jer, zlatni kavez ne može izolirati pojedinca u društvu izloženom strahotama pandemije, što smo najbolje naučili na primjeru neprocijepljene djece, kada padom broja cijepljenih riziku bolesti izlažemo i cijepljene i neprocijepljene. Možda će netko u ovim teškim vremenima pričati o "teroru javnog zdravstva", uskratama većine građanskih prava na koja smo navikli, i koja smatramo bogomdanim ili izborenim, ali to je jedini put da zaštitimo sebe, svoje i zajednicu. Zapravo, dolazimo u zrelu poziciju davanja dijela sebe za opće dobro, ostvarujemo osobnu maturaciju kroz zaštitu svojih "od nezrelog sebe", dajemo životu smisao kroz zrelost prihvatanja trpljenja i patnje", sve za opće dobro i preživljavanje, odnosno dobitak u izvjesnosti budućnosti. A podsjećam kako je "princip odloženog zadovoljstva" upravo znak maturacije i zrelosti, odnosno uživanja u odgovornosti. Zato zagrlimo križ iskušenja kroz koji prolazimo i ponosno ga nosimo.

KBC Sestre milosrdnice - Zagreb,
specijalist adiktolog i psihoterapeut